

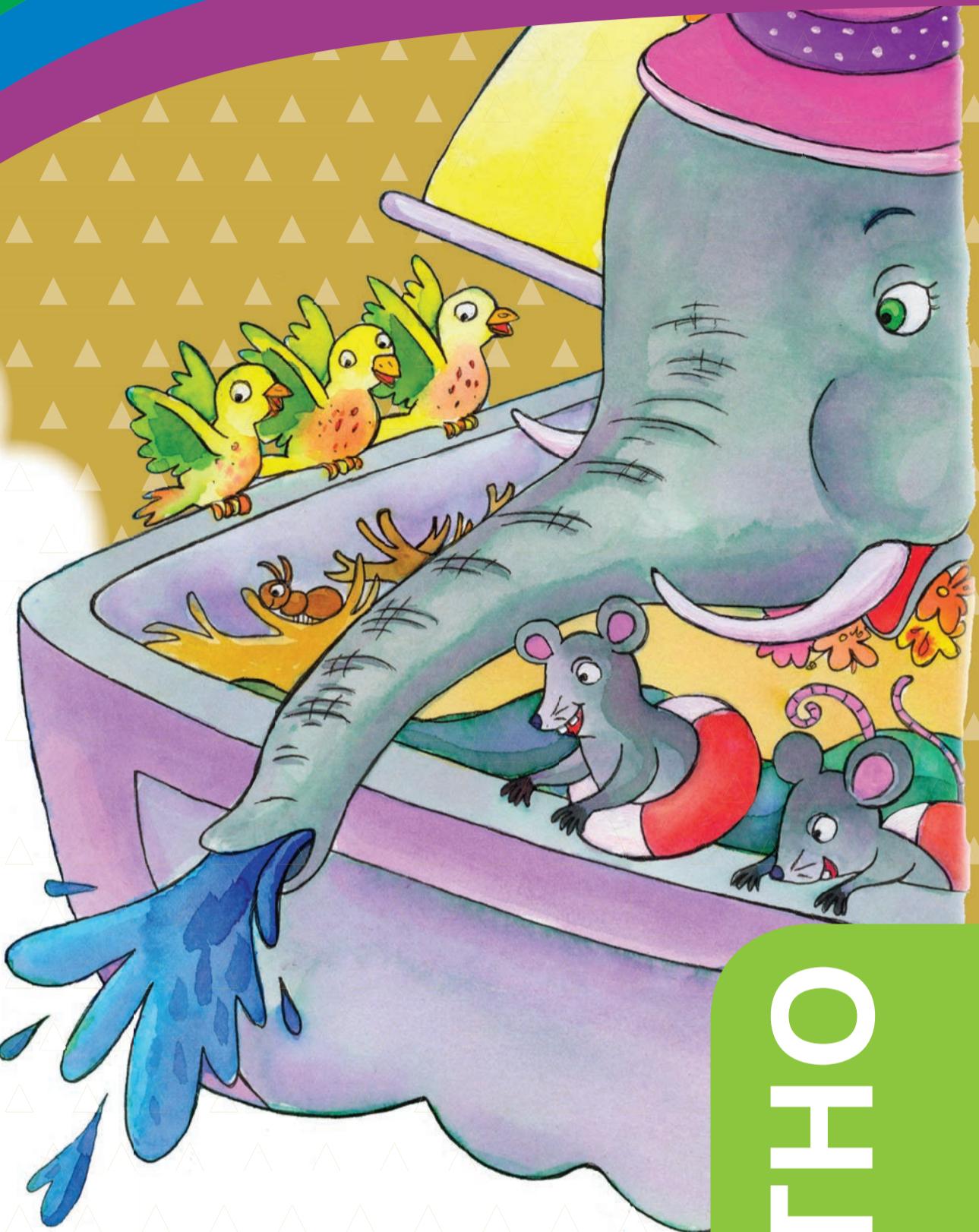
Kereyti
ya **2**

Buka e kgolo ya dipalenyana

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SESOTHO

7

Buka

Tsela ya ho sebedisa Buka e Kgolo ena:

Dipale tse bukeng ena:

1 Diphoofto di ya lewatle

1

2 Phiri le dipotsanyana tse supa

13

Jwaloka titjhere o tla hloka ho rala le ho etsa tokiso ya mosebetsi wa palo e kopanetsweng le sehlopha sa hao. Ka tlwaelo ha titjhere e etsa palo e kopanetsweng, titjhere e sebetsa le bana bohole, empa ha sehlopha se le seholo haholo, ho molemo ho sebetsa le sehlotshwana kapa karolo ya sehlopha. Ho hlokomelwe ho tiisa ho netefatsa hore bana ba dula mmoho mme ba bona Buka e Kgolo hore ba kgone ho bona se ngotsweng.

Nakong ya palo e kopanetsweng ya Buka e Kgolo bana ba ithuta ho tshwara buka, ho e tshwara ka mokgwa o nepahetseng,, ho phetla maqephe ka mokgwa o nepahetseng. E hodisa tsebo ya sethato ya tsebo ya buka- khabara, bokapele, bokamorao le sehlooho. E tataisa le kamoo tsela ya palo e etsahalang ka teng mme e bohlokwa bakeng sa tswelliso pele ya bana ya ho mamela, ho bua, ho bala, ho nahana, le ho rarolla mmoho le bokgoni ba ho ngola bo batlahalang ho CAPS:

- Ho hodisa bokgoni ba ho mamela le ho bua.
- Ho hodisa bokgoni bo hlalhellang ba ho bala.
- Ho arabu dipotso paleng.
- Ho taka kapa ho tshwantshisa pale.
- Ho sebedisa ditshwantsho ho noha hore pale e bua ka eng.
- Ho sebedisa palo e kopanetsweng e le motheo wa ho ngola ho arolelanwang.

Ho itokisetsa nako ya palo e kopanetsweng

- Netefatsa hore bana bohole ba bona buka. Ha sehlopha sa hao se le seholo, sebetsa le sehlotshwana se senyenane.
- Ho tla thusa ho emisa buka hore o se e tshware ha o ntse o bala. (Bona ditaelo tsa ho emisa buka khabareng e kamorao.)
- Sebedisa rula kapa thupa ho latella mantswe ha o ntse o bala.
- Ha o batla ho bonahatsa mantswe a kgethehileng, o ka sebedisa disitiki nota pela lenseswe ho le bonahatsa, kapa wa iketsatsa fensetere ya mejiki'. Sebedisa pampiri e kgutlonne mme e nyenane e kgutlonne e sehwe mahareng a e kgolo. Nka e kgolo mme o e behe senglweng hore ho bonahale lenseswe le le leng feela.

Mokgahlelo wa pele wa palo e kopanetsweng

Mokgahlelo wa pele o tadihana le ho natefelwa le 'tadimo' ya pele ya sengolwa, mme bana ba fana ka maikutlo a bona ka sengolwa.

- Phetla pale eo ba tlang ho e bala. Bua ka ditshwantsho.
- Kopa bana ba nohe pale ka sehlooho le ditshwantsho.
- Pele ho balwa ba tsebise mantswe a thata paleng.
- Etsa dikarete tsa mantswe ho tsebisa tlotlontswe e ntjha.
- Bala pale, o sebedisa sefahleho le ho phahama ho fapaneng ha lenseswe. Sebedisa matsoho le sefahleho.
- Latela mongolo ha o ntse o bala ka ho supa ka rula kapa thupa mantswe hore bana ba bone seo o se balang le ho se amanya le medumo leqepheng. Sena se tla ba thusa le ho bona tsamaiso ya ho bala ho tloha ho le letshehadi ho isa ho le letona le ho tloha hodimo ho leba fatshe.
- Sebedisa sena e le monyetla wa ho ba tsebisa 'puo ya buka' jwaloka: mantswe, polelo, leqepheng, mongodi, sehlooho jl.
- Ha bana ba be le seabo paleng ka ho pheta dipolelo tse iphetang(mohlala: "Matha, matha, matha ka lebelo, o ke ke wa ntshwara- ke monna wa borotho ba kgemere!")
- Pale e le nngwe e balwe makgetlo a mabedi ho isa ho a mararo ho neha bana monyetla wa ho bina mantswe, ho tshwantshisa, le ho bolela pale ka mantswe a bona.

Mokgahlelo wa bobedi wa palo e kopanetsweng

- Mokgahlelong wa bobedi ho sebediswa sengolwa sona se sebedisitsweng pele feela kgatello e le ho baleng mme titjhere e sebedisa dipuisano tse teng ho hodisa tlotlontswe ya kutlwisiso, bokgoni ba ho rarolla le sebopetho sa sengolwa (thuto-puo, matshwao a puo jl)
- Ho ho wena , titjhere ho tlisa bana ho tadimo e shebaneng le tse latelang: kgopolo ya ho ngola, sebopetho sa sengolwa, medumo ya puo, sebopetho sa puo, ditsela tsa ho kgetholla mantswe le kutlwisiso maemong a fapaneng (dipotso tsa puo- phara, ho hlopholla, ho akanya, ho sekaseka le kananelo)

Mokgahlelo wa boraro wa palo e kopanetsweng

- Mokgahlelong wa boraro wa palo e kopanetsweng, bana ba ipalle sengolwa ka bo bona mme ba etse mosebetsi wa molomo, ho etsa le ho ngola ho itshetlehileng senglweng.
- Moo ho kgonehang, sengolwa sa Palo e Kopanetsweng se lebise ho Ho Ngola ho Kopanetsweng moo titjhere e bontshang ho ngola sengolwa mme bana ba qapa bongodi ba sengolwa ha titjhere e ba tataisa ebile e ngola seo ba se tjhong. Sena se thusa ho lokisetsa bana mosebetsi wa ho ingolla mesebetsi ya bona.

1

Diphoofolo di ya lewatle

Diphoofto tse hlaha, dinonyana le dikokonyana tse hlahang Afrika di ne di batla ho bona lefatshe. Tsa nka qeto ya ho eta ka seketswana.

Tsa natefelwa matsatsinyana a mmalwa a qalang a leeto la bona, empa kamora matsatsi a mmalwa ba tshwarwa ke bodutu mme ba qala ho qabana.

Nonyana- sekobolapatsi a qala ho
lwana le Nthati-Leeba. Ha ba ntse ba
qhanollotse Nonyanasekobolapatsi a
qala ho phunya lesoba seketswaneng.
Metsi a qala ho kena seketswaneng.
Lesoba la nna la hola. Metsi a mangata
a kena seketswaneng.

Diphooftolo di ne di tshohile hore
seketswana se tla teba mme ba
kgangwe.

"Zzzzz,zzzz,zzzz," ha bua
Notshi-mahlahahlaha, "Ha re
sebetseng mmoho ho leka ho thiba
lesoba."

Pha, pha, pha.

Dinonyana tsa leka ho phahamisa
seketswana ka mapheo ho se tsha
metsing. Di ne di se matla.

Tlou ya hula metsi ka mokadi ya a
butswella lewatle.

Shwa! shwa! shwa!

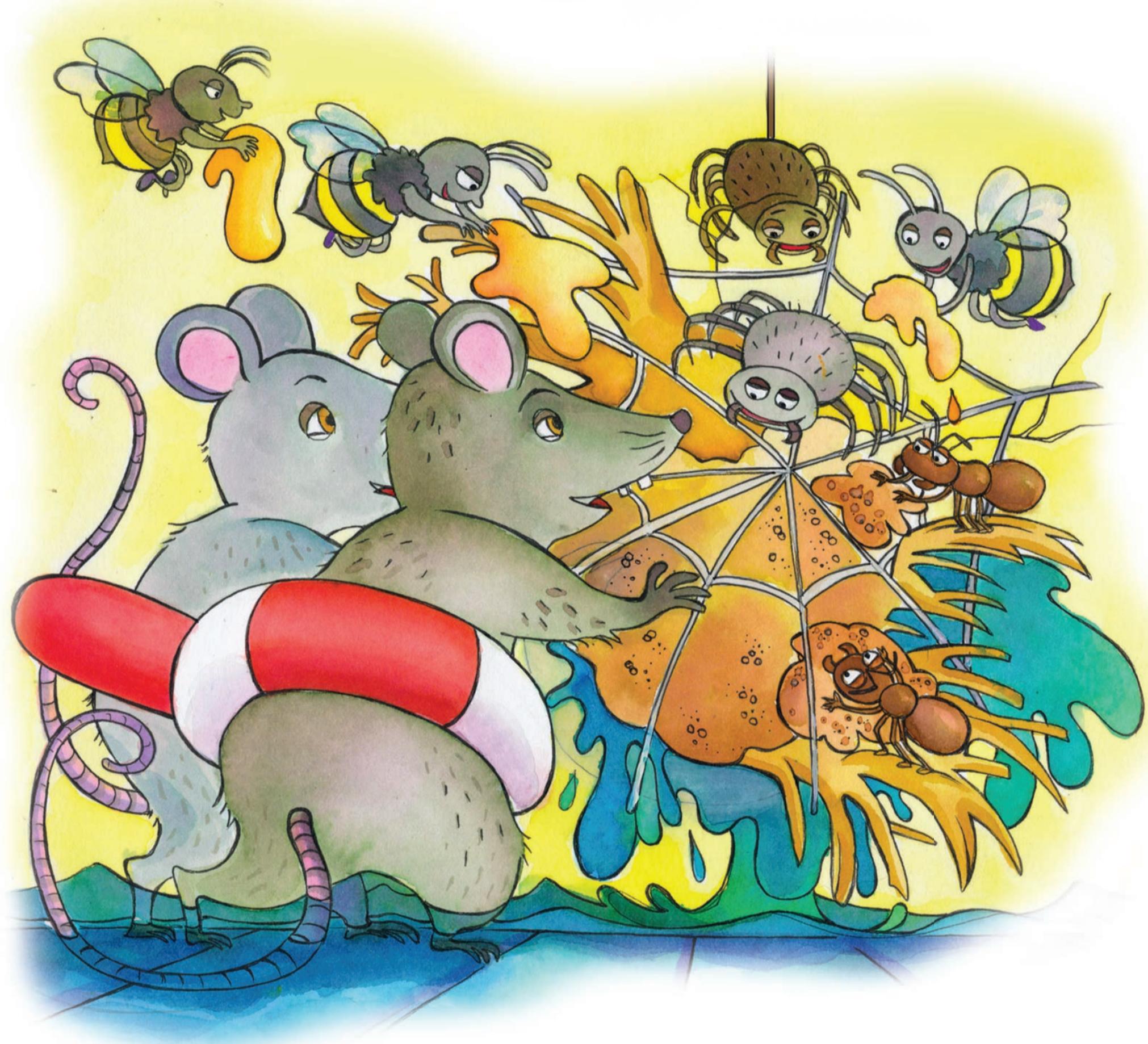

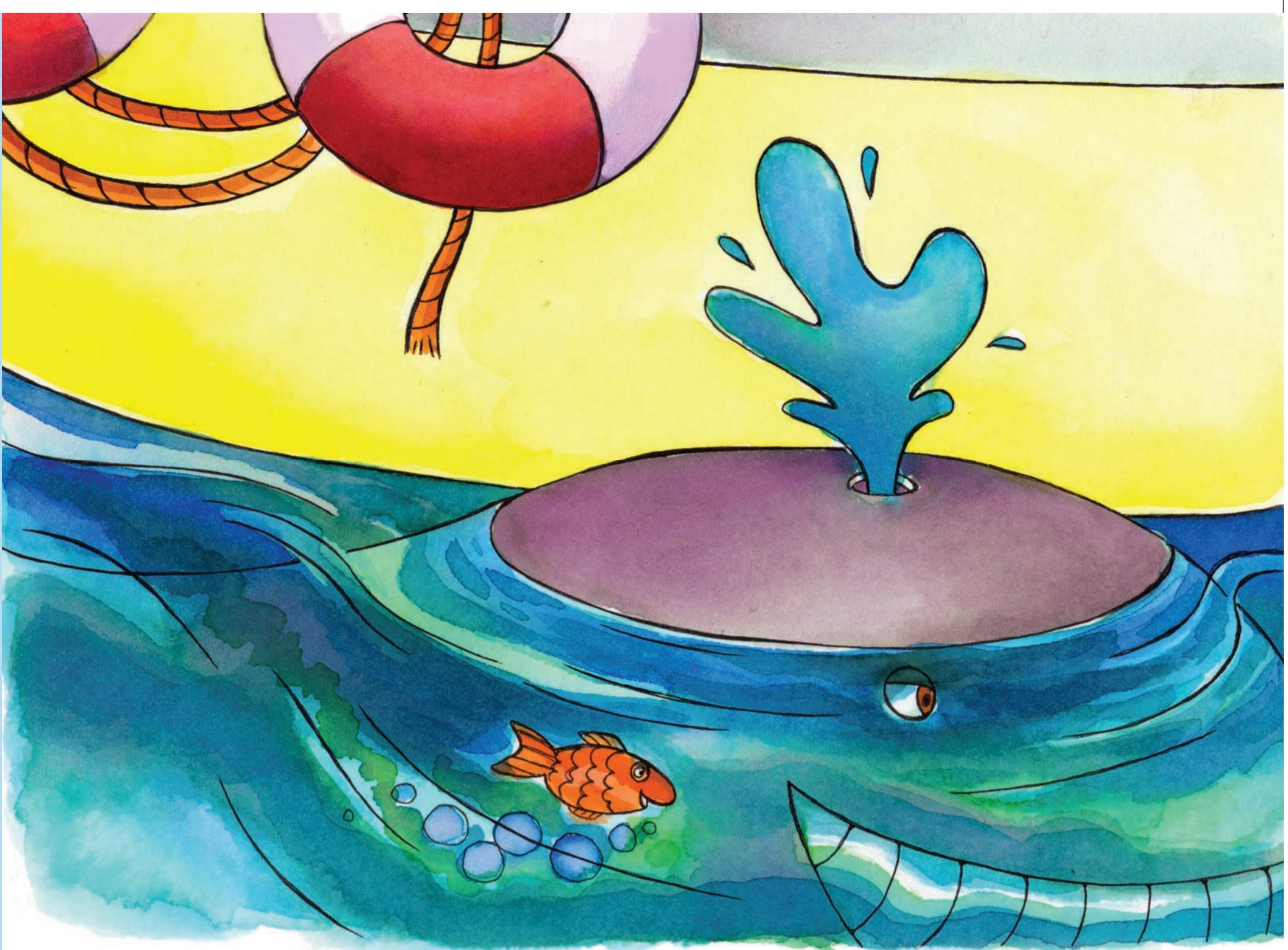
Dinotshi, dikokonyana, ditweba le dikgo tsa leka tsa leka kahohle ho thiba lesoba.

Metsi a nna a kena seketswaneng, mme a nna a phahama.

Jwale diphoofolo tsohle di ne di tshohile hore di tla kgangwa.

Ka motsotsso oo hlapi e nyenyane ya kena sekepeng ka lesoba.

"Na o ka re thusa, hlapi e nyenyane?"

Ba botsa ba tshohile. "Ehlile, nka le thusa," ho araba hlapi e nyenyane.

Hlapi e nyenyane ya tswa ho lata Dineo-Leruarua. Dineo-Leruarua a hatella mmele wa hae lesobeng ho thibela metsi ho kena. Metsi a se hlole a kena seketswaneng.

Qetellong diphoofolo tsa kgona ho
lokisa lesoba ho se metsi a kenang
seketswaneng.

Tsa phutholoha, mme tsa thoholetsa
Dineo-Leruarua.

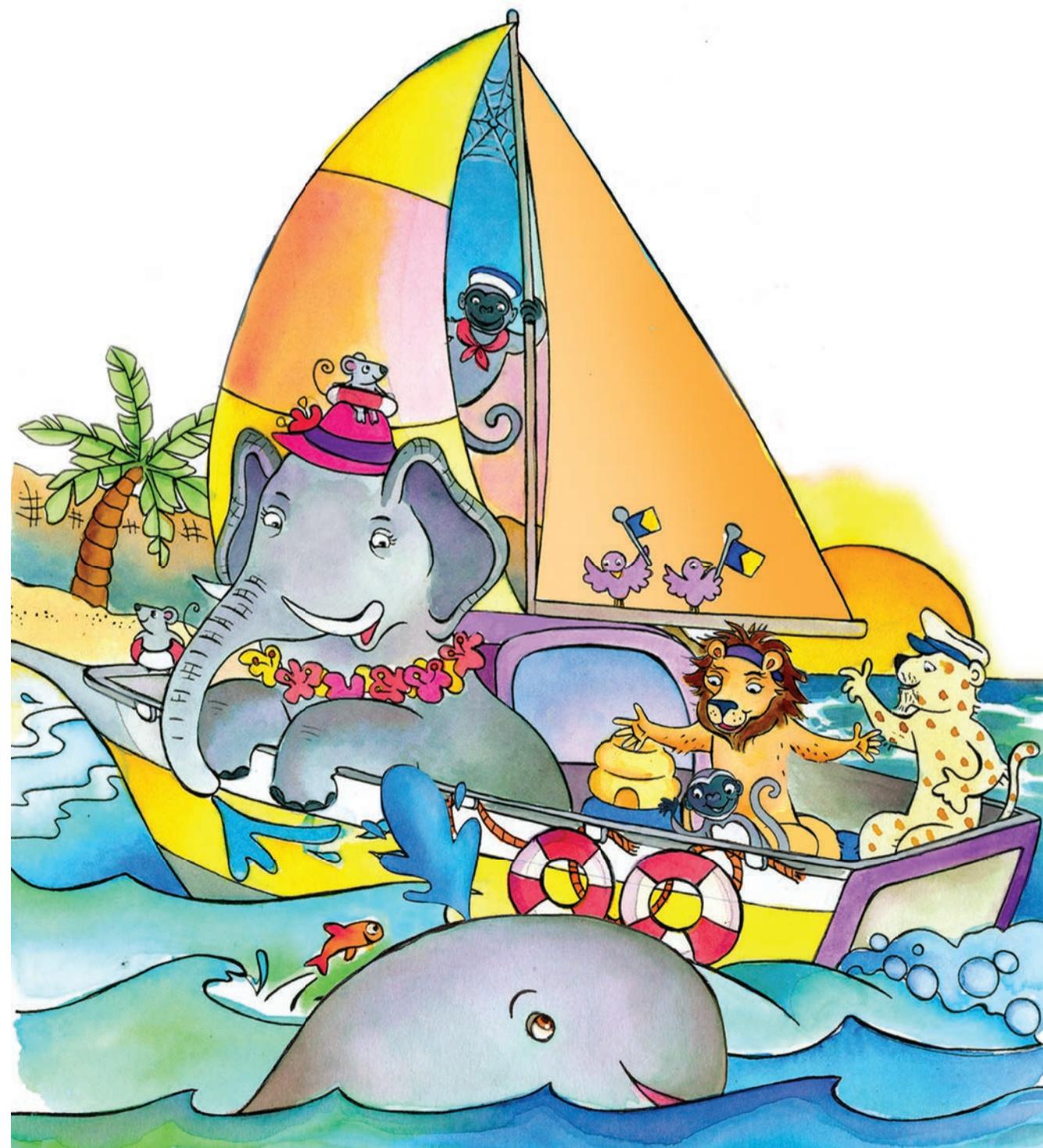

Morena –Tau a re, "Re aleboha hlapi e nyenyane. Re a lebohaDineo- Leruarua. Le re pholositse!"

Diphoofolo di ne di thabile hore jwale di ka tswela pele ka leeto.

Diphoofolo tsohle tsa dumellana,
"Mmoho re ka tlisa phapang!"

**Ka bonngwe
re ka etsa
hanyenyane,
empa mmoho
re ka haholo!**

2

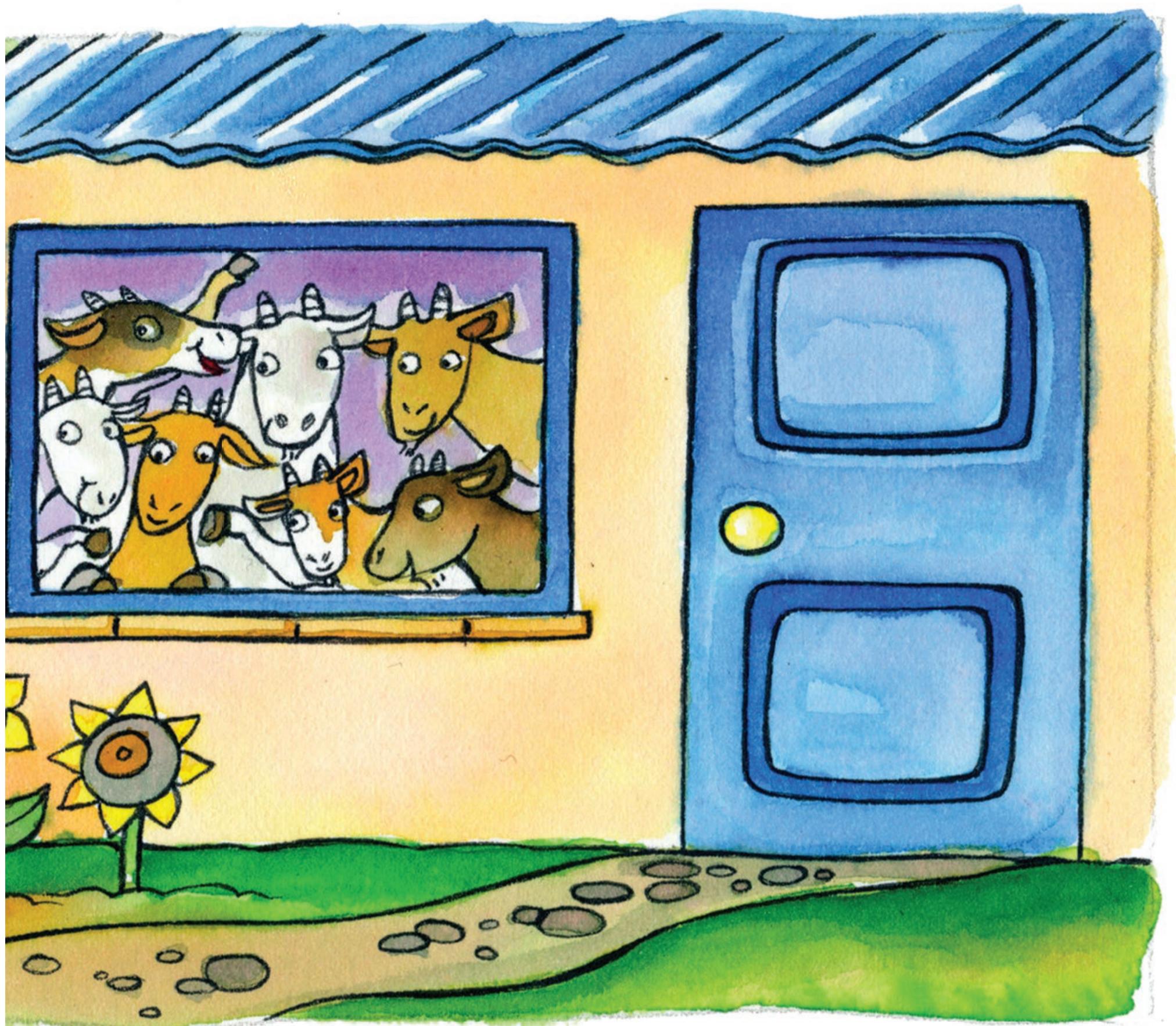
Phiri le dipotsanyana tse supa

Kgalekgale ho ne ho na le mme
podi ya neng a dula le ntlong le
dipotsanyana tse nnyane tse supa.
Ka tsatsi le leng o ne a batla ho ya
morung ho batla dijo.

Mme: Bana ke sa ya morung. Le hlokome leng phiri. Ha a ka kena o tla le ja kaofela. Le tla tseba hore ke phiri ka lentswe la hae le mahwashe le ka maoto a hae a matsho.

Bana: O se tshwenyehe mme. Re tla
itlhokomela ebole ha re na ho bulela
phiri.

E ne e se kgale ha ho kokotwa
monyako.

Phiri: Bulang monyako bana ba ratehang . Mmalona o mona Ke le tletse dijo tse ngata.

Bana: Ha re na ho bula monyako. Ha o mme wa rona. Lentswe la hao le makgerehlwa. O phiri.

Phiri a tsamaya mme a fumana tjhoko e kgolo eo a ileng a e kwenya ho nolofatsa lentswe la hae.

Phiri: Bulang monyako bana ba ka ba ratehang. Mmalona o mona.

Lentswe la phiri jwale le ne le le bonolo. Bana ba ne ba le haufi le ho bula monyako ha ba bona maoto a matsho ka fensetere.

Bana: Ha re na ho bula monyako.
Mmarona ha a na maoto a matsho. O
phiri.

Ha jwale phiri o ne a se a lapile haholo.
A matha mme a reka phofa ya ho etsa
dikuku mme a itshela ka yona maotong.
A bonahala a le masweu ebile a le boyo.
A leba monyako hape.

Phiri: Bana ke fi hlile. Mpuleleng
monyako. Ke le tletse dijo tse ngata.

Bana: Re bontshe maoto hore re bone o
mme wa rona.

Phiri yaba o hlahisa leoto la hae le
lesweu fensetereng.

Bana: Ho lokile mme, re a notlolla.

Ha ba bula ba bona phiri. Ba ne ba tshohile mme ba leka ho ipata. E nngwe ya qhomela tlasa tafole, ya bobedi ka hara bethe, ya boraro setofong, ya bone ya ipata kitjheneng, ya bohlano yona khaboteng, ya botshelala tlasa sinki, mme ya bosupa yona ya tlolela hara tleloko.

Phiri ya fumana ba tsheletseng mme yaba kometsa. E nnyane ho tsona ene e bolokehile hara lekase la tleloko. Kamorao ho moo mme a fi hla ho tswa morung.

Mme: Le hokae dipotsanyana tsa ka?

Ngwana 7: Mme ke ipatile hara lekase la tleloko. Phiri o jele bana beso!

Mme podi o ne a halefi le. A ya Sedibeng ho batla phiri mme a mo fumana a kgalehile tlasa sefate. Mme a mo sheba ho tswa mahlakoreng oohle mme o bona ho na le ntho e tsamayang hara mpa ya hae.

Mme: Na ho ka etsahala hore ebe bana ba ka ba ntse ba phela? Ngwana, ntatele sekere sa ka le nale le kgarang.

Ha a kgutla a seha mpa ya phiri. Bana ba tsheletseng ba qhomma ba tswa mpeng.

Bana: Halala, re a phela!

Mme: Ha re fumaneng majwe a maholo.
Re tla tlatsa mpa ya hae ka majwe a
ntse a robetse.

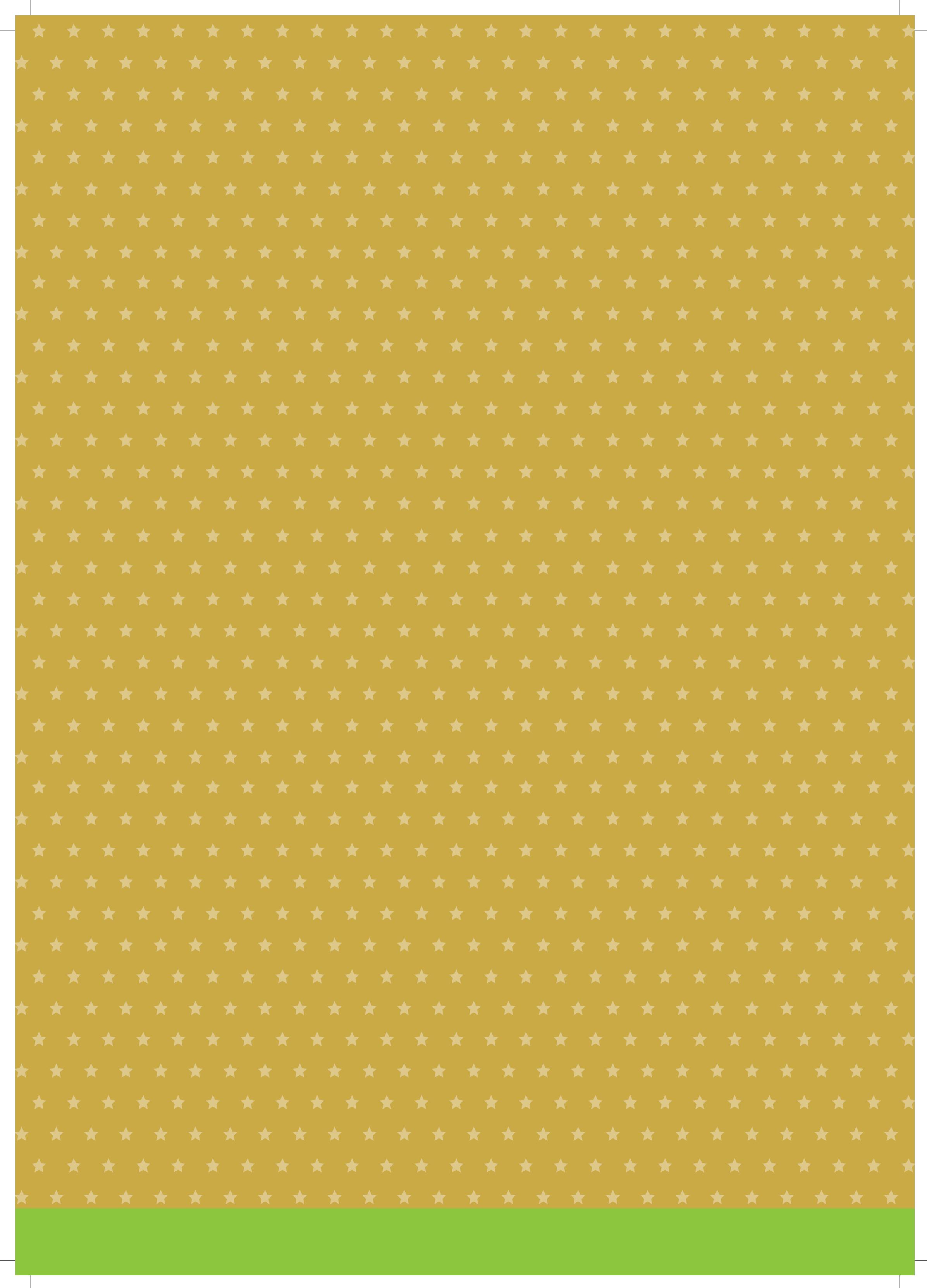
Ba tlatsa mpa ya hae ka majwe yaba
mme o a mo roka. Phiri ya phaphama
qetellong. O ne a nyorilwe mme a
tsamaya ho leba nokeng bakeng sa ho
nwa.

Phiri: Ke eng e dumang ka hare ho nna? Ke itse ke jele bana ba podi empa ke bona e ka ke jele majwe.

Mala a phiri a korotla, a boela a korotla ha a matha ho le bohloko ka maleng.

O amohelwa letotong le bitswang Buka e Kgolo. Buka e Kgolo ena ke karolo ya tse ding tsa Rainbow Series, tse kenyelletsang dibuka-tshebetso, pokello, dibuka tsa dihlopha le diphousetara. Re tshepa hore o tla fumana dipale tsa mafuta tse kenyelletseng dipaleng tse robedi tsa Buka e Kgolo kereiting ena, di le bohlokwa ho ruteng ha hao mme le hore bana ba tla natefelwa ke kamano ya bona le palo e kopanetsweng.

CAPS bakeng sa boemo bo qalang e hlakisa Palo e Kopanetsweng e le e nngwe ya dikarolo tsa bohlokwa tsa tsela ya ho bala. Palo e Kopanetsweng hangata e nka nako ya pakeng tsa matsatsi a mabedi le a mane bekeng mme ngwana e mong le e mong a bala sengolwa se le seng. Dibuka-tshebetso le dibuka tsa dihlopha di loketse sepho sena.

Le ha ho le jwalo, palo e kopanetsweng ho sebediswa Buka e Kgolo e ngotseng ka ditlhaku tse kgolo ke tsela e ntla ya palo e kopanetsweng hobane bana ba kgona ho bona mantswe le ditshwantsho, mme ba kgona ho latela ha ho ntse ho balwa jwaloka tsela e tlwaelehileng ya ho pheta dipale malapeng. Ho bohlokwa hore bana ba dule pela Buka e Kgolo hore ba bone le ho bala sengolwa. Ditlhaku tse kgolo tsa dibuka tse kgolo di nehelana ka bokgoni ba ho balla bana ba bang ka lentswe le hodimo ka nako e le nngwe ka boiketlo maemong a phutholohileng.

Dibuka tse kgolo letotong lena di tla hlahisa bana tsebong ya dipale tse fapaneng, dithothokiso, diraeme le dipapadi hammoho le tlhahiso le dingolwa tsa ditshwantsho.

Ke boikarabelo ba hao, o le titjhere, ho neha dipale bophelo baneng hore maemo a ho natefelwa le ho thaba a be teng. Tshebediso ya Buka e Kgolo e o neha bokgoni ba ho bopa kamano ya ketso ya ho bala ka tsela e natefelang wena mmoho le bana. Re tshepa hore buka ena e tla o thusa ho etsa sena.

Dikgopolo tse ding tsa ho sebedisa Buka e Kgolo

- Sebedisa polasetiki e hlakileng e le moalo hodima Buka e Kgolo. Ho tla thusa hore bana le titjhere ba ngole hodima polasetiki.
- Ngola hodima moaloo hlakileng ka pene e phumolehang.
- Sebedisa tlelipi e kgolo ho tshwarahanya moalo o hlakileng le buka e kgolo.

ISBN 978-1-4315-3051-9

ISBN 978-1-4315-3051-9

THIS BOOK MAY NOT BE SOLD.

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Published by the Department of Basic Education
222 Struben Street, Pretoria
South Africa

© Department of Basic Education
First edition 2016

The Department of Basic Education has made every effort to trace copyright holders but if any have been inadvertently overlooked, the Department will be pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

The Big Books in this series are available in all languages. They were developed by a team of UNISA Language and Education experts as part of their Community Engagement contribution to South Africa's education sector.

Author: V McKay

Ikisetse seemisa sa Buka e Kgolo

O tla hloka:

- Khateboroto e nang le bophara bo lekanang le Buka e Kgolo e butsweng (594 mm) mme bolelel bo be makgetlo a 3 (1360 mm).
- Masking theipi.
- Ditlilipi kapa diphekese ho tshwara khateboroto mmoho.

Sebedisa masking theipi ho kopanya dikarolo tsa khateboroto.

Mena khateboroto ho etsa foreimi ya A mme o tsipelle bofatshe le sefahleho mmoho jwaloka ha ho bontshitswe setshwantshong se ka tlaase.

